SUOMEN TEATTERIJÄRJESTÖJEN KESKUSLIITON lausunto valtion budjettiin 2024

Rahoitus takaa saavutettavuutta – Suomessa laaja teatteriverkko ympäri maata

Teatterin saavutettavuus edellyttää, että teattereita on ympäri Suomea.

Suomen esittävän taiteen ammattikenttä on monipuolinen ekosysteemi, jonka toiminta levittäytyy laajasti koko Suomeen.

Suomen Kansallisteatteri saa rahoituksensa kansallisten taidelaitosten rahoituslain nojalla. Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän kautta rahoitetaan 53 VOS-puheteatteria ja 14 tanssiteatteria ja 2 sirkusryhmää. Rahoituslakien ulkopuolisista ammattiteatteri-, tanssi- ja sirkusryhmistä 88 saa harkinnanvaraista toiminta-avustusta Taiteen edistämiskeskuksen kautta vuonna 2023. Näitä ryhmiä kutsumme ns. ”vapaaksi kentäksi”. Esittävän taiteen ammattikentän toimijoiden lisäksi Suomessa on laaja ja aktiivinen harrastajateatterikenttä.

Katsojia ammattiteattereissa yli 2,8 miljoonaa- esityksiä melkein 18.000 - teatterit työllistävät

Esittävän taiteen kenttä on toipumassa koronan jäljiltä, mutta vielä ei ylletä koronaa edeltäviin yleisömääriin ja lippuja ostetaan huomattavasti myöhempään kuin aikaisemmin.

Esittävällä taiteella eli teatteri-, tanssi-, ooppera- ja sirkusesityksillä oli yhteensä 17 772 esityskertaa, joissa kävi yhteensä 2 845 322 katsojaa. Ennen koronaa katsojaluvut olivat yli 3 miljoonaa.

Teatterit työllistävät ison joukon taiteellista, teknistä ja hallinnollista henkilökuntaa: vakituisia työsuhteita on noin 2 100 ja taiteellisia vierailutehtäviä yli 7 400. Sen lisäksi, että teatterit työllistävät itse, niiden taloudelliset heijastus- ja työllisyysvaikutukset alueellaan ovat merkittävästi laajemmat.

Tilastoitujen teattereiden ja esitysten lisäksi teatteria tehdään ja esitetään paljon työryhmissä.

VOS-järjestelmä on valtakunnallisen esittävän taiteen toiminnan kulmakivi

Uudistettu esittävän taiteen valtionosuujärjestelmä käynnistyi vuoden 2022 alussa ja ensimmäisenä vuonna järjestelmän piiriin pääsi 12 uutta teatteria, tanssi- ja sirkustoimijaa.

Olemme huojentuneita, että hallituksen talousarviossa vuodelle 2024 järjestelmään osoitettuun rahoitukseen ei olla esittämässä leikkauksia eikä valtionosuuksien indeksejä jäädytetä. Riittävä rahoitustaso turvaa ammattiorganisaatioiden toimintamahdollisuudet ja saavutettavat lipunhinnat ympäri Suomen.

SUOMEN TEATTERIJÄRJESTÖJEN KESKUSLIITTO

Vapaan kentän tilanne on hälyttävä

Esittävän taiteen vapaan kentän avustustaso on vuonna 2023 n. 43,6 % alle kestävän tason. Tilanne on heikentynyt vuodesta 2022, koska kustannustaso on noussut, mutta teattereiden toiminta-avustukset ovat päinvastoin jopa pienentyneet. Vapaan kentän ryhmien tulonmuodostuksesta jopa 40 % tuli oman toiminnan tuotoista ennen koronaa (2019). Omat tuotot eivät ole palautuneet koronaa edeltävälle tasolle, vaan jäivät 24 % pienemmiksi vielä vuonna 2022. Useat aiemmin taloudeltaan vahvatkin yhteisöt ovat nyt taloudellisissa vaikeuksissa.

Vapaan kentän tärkeimpiin avustuksiin, Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) jakamiin toiminta-avustuksiin kohdistuu leikkausuhka vuoden 2024 budjetissa. Tämän hetken tiedon mukaan leikkaus olisi noin 0,5 milj. € eli -5 % nykyisestä, muutenkin riittämättömästä rahoitustasosta. Valtion budjetin mittakaavassa summa on hyvin pieni, mutta leikkauksen vaikutus alan toimintaan ja työllistämismahdollisuuksiin on valtava.

Avustusten pienuuden takia toimintaa on tehty kustannustehokkaasti, eikä sopeuttamisvaraa ole.

Kulttuurijärjestöjen tukien leikkaaminen heikentää taiteen turvaverkkoja

Taide- ja kulttuurikenttä on moninainen ekosysteemi, jossa tasapainoillaan jatkuvasti niukkuuden ja liian pienien resurssien kanssa. Järjestöt ovat välttämätön osa verkostoa, esim. taiteilijajärjestö on usein ainoa paikka, josta kyseisen alan taiteilija voi saada neuvoja ja johon kertyy tietoa alasta. Valtion budjetissa vuodelle 2024 esitetään leikkauksia opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksiin, jotka kohdistuisivat suoraan järjestöihin ja alan erilaisiin tukitoimiin. Niistä leikkaamalla heikennetään taiteen ja kulttuurin rakenteita ja turvaverkostoja, tietopohjaa ja samalla myös taiteen ja kulttuurin ääntä yhteiskunnassa.

Teatterijärjestöjen valtion rahoitus tukee välillisesti myös maamme laajaa harrastajateatterikenttää ja sen festivaaleja, jotka eivät käytännössä saa tukea mistään muualta, mutta ovat olennainen osa esimerkiksi lasten ja nuorten teatteriharrastuksen ja alan ruohonjuuritason kehityksen turvaajana.

Työttömyysturvalain heikennykset romuttavat kulttuurialana työmarkkinan

Suurin huolemme liittyy työttömyysturvalakiin ehdotettuihin heikennyksiin, jotka tulevat merkittävästi heikentämään työmarkkinoiden toimintaa luovilla aloilla. Esittävän taiteen freelancerit eivät ole vielä toipuneet korona-ajan tulonmenetyksistä. Säästöt on käytetty ja ansiosidonnaisen kertymät heikot.

Lakiesitys ei vastaa Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan "Hallitus ratkaisee kulttuurialan ja luovien alojen tekijöiden sosiaali- ja työttömyysturvaan liittyviä ongelmia osana sosiaaliturvauudistusta. Erityistä huomiota kiinnitetään freelancereiden asemaan. Huolehditaan taiteen vapaudesta, tekijöiden hyvinvoinnista, osaajien riittävyydestä ja työmarkkinan toimivuudesta."

Teatterialan freelancerit ansaitsevat elantonsa lyhyistä työsuhteista, itsensä työllistäjänä ja apurahoilla. Alalla ei ole kokoaikatyötä ja töiden välissä on välillä käytännössä pakko elää työttömyysturvan varassa. Ehdotettu 12 kuukauden työssäoloehdon kerryttäminen on mahdotonta, varsinkin nuorille alalle tuleville. Lisäksi ehdotettu euroistamismalli heikentää nykyistä luovien alojen ansiosidonnaisen määrää. Suojaosan (300e) ja lapsikorotuksen poistaminen pienentävät nekin merkittävästi freelancereiden tuloja.

Ehdotamme, että luovien ja esityksellisten alojen työttömyysturvalain poikkeussääntö säilytetään, luovan alan työntekijöiden työssäoloehtoaika säilytetään 26 viikossa ja suojaosa säilytetään

Helsingissä 26.10.2023
Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton hallituksen puolesta

Elina Kuusikko
puheenjohtaja

SUOMEN TEATTERIJÄRJESTÖJEN KESKUSLIITON JÄSENJÄRJESTÖT

Lavastus- ja pukusuunnittelijat ry | Suomen Assitej ry | Suomen Näytelmäkirjailijat ja käsikirjoittajat ry | Suomen Näyttelijäliitto ry | Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry | Suomen Teatterinjohtajaliitto ry | Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry | Suomen Teatterit ry | Suomen valo-, ääni- ja videosuunnittelijat ry | Teatterialan Ammattilaiset ry | Teatterikeskus ry | Teme – teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry | Työväen Näyttämöiden Liitto ry